



VASILE ROJNEAC, *Părintele Protopop Gavril Relea (1910-2005): un vrednic slujitor al lui Dumnezeu și al neamului românesc*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2019.

DR. DACIAN BUT-CĂPUȘAN

Anul 2019, declarat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române An omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari), dă prilejul d-lui dr. Vasile Rojneac, deja un cunoscut cercetător clujean al Istoriei bisericești, să aducă în atenția publicului cititor (celor care l-am cunoscut și celor care n-au avut privilegiul de a-l cunoaște) un renumit slujitor al altarului din Eparhia

Vadului, Feleacului și Clujului: părintele protopop Gavril Relea.

Cartea, apărută sub egida prestigioasei edituri Presa Universitară Clujeană este structurată în patru capitole, precedate de un Cuvânt înainte semnat de autor și urmate de: Concluzii, Anexe, Bibliografie și Fotografii din Arhiva familiei Relea.

Capitolul I: Repere bibliografice și structura lucrării trece în revistă sursele bibliografice care stau la baza alcătuirii acestei scrieri monografice: informații de la fiica părintelui Relea, ing. Liana Benea, Arhiva familiei părintelui, Arhiva Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Arhiva Protopopiatului Ortodox Dej, Arhivele Parohiilor Recea Cristur și Iclod, Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, interviurile acordate de părintele Relea, predicile sale publicate în revista *Duh și Adevăr* din Timișoara, articolele apărute în ziarul *Dacia* din Timișoara care evocă activitatea

sa din perioada 1941-1944 și nu în ultimul rând arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității.

Capitolul II: Viața și activitatea Părintele Protopop Gavril Relea prezintă pe larg biografia acestui sacerdot binecuvântat de Dumnezeu cu lungime de zile. Viața dânsului a fost una tumultuoasă, presărată cu multe încercări. S-a născut în comuna Rusu Bârgăului, jud. Bistrița-Năsăud, într-o familie de buni credincioși (tatăl - cântăreț bisericesc, bunicul - învățător și director de școală, un unchi cu numele Grigore Băloi - preot). A absolvit Academia Teologică din Cluj și a obținut licența la Facultatea de Teologie din Cernăuți (refugiată la Suceava). S-a căsătorit cu tânăra Valeria Topan din Florești-Cluj și a fost hirotonit preot în 1934. A slujit la Catedrala Reîntregii din Alba Iulia, Catedrala din Cluj, Parohia „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” din Cluj (cartierul Dâmbul Rotund), Timișoara I, Beșenova, Deta (toate în Eparhia Timișoarei), Prundu Bârgăului, Recea Cristur, Răscruci și Iclod. A îndeplinit și slujirea de protopop al Bistriței și al Plasei Prundu Bârgăului. A fost arestat în 1940 de autoritățile hortyste și expulzat, refugiindu-se la Timișoara, ridicat de Securitate și condamnat, în 1958, la 5 ani de închisoare, pentru uneltire contra ordinii sociale, perindându-se pe la Gherla, Stoenesti, Grind, Strâmba, Sistofca, Salcia și Periprava.

Este de remarcat rodnică activitate pastoral-misionară, culturală și filantropică a părintelui în toate parohiile pe care le-a păstorit: construcții și pictări de biserici, reabilitări de biserici și case parohiale, serbări artistico-culturale, conferințe susți-

nute, înființări de coruri bisericești. A avut întotdeauna o ținută demnă, a fost foarte iubit și apreciat de credincioși, îngrijindu-se cu mult zel de viața duhovnicească a acestora. A fost duhovnicul și sfătuito- rului multor elevi seminariști și studenți teologi din Cluj-Napoca.

Capitolul III: Opera teologică a Părintele Protopop Gavril Relea se concentrează asupra analizei lucrărilor publicate de acesta: teza de licență susținută sub coordonarea Pr. prof. dr. Orest Bucevschi: *Postul Vechiului și Noului Legământ* (apărută la Editura Renașterea în anul 2010, sub îngrijirea Pr. conf. univ. dr. Dorel Man), „o lucrare temeinică și reprezentativă pentru disciplina Teologie Morală și care rămâne de actualitate și în zilele noastre” (p. 105). Apoi predicile la duminici și sărbători, partea „cea mai extinsă și cea mai relevantă pentru evocarea reflecțiilor sale teologice, a contextului politic și bisericesc de atunci, dar și pentru cunoașterea pastorației întreprinse de Sfinția Sa” (p. 105). Un aspect mai puțin cunoscut este acela că părintele Gavril a fost înzestrat de Dumnezeu cu har poetic, fiind redat trei poezii religioase publicate la Cluj în 1930 (Rugăciune) și Timișoara în 1942 (O scrisoare și Rugăciune pentru neam) „care evidențiază talentul și sensibilitatea sufletească a acestui preot venerabil. În cele mai grele momente pentru Neamul românesc a înălțat lui Dumnezeu rugăciuni și cereri, utilizând acest procedeu literar și alăturându-se astfel, pe cât s-a priceput, marilor noștri poeți naționali” (p. 138). Autorul reproduce și un articol publicat de părintele Relea în ziarul *Renașterea* în legătură cu vizita episco-

pului Nicolae Colan din 1937 la Școala de ucenici de la atelierile CFR din Cluj care se afla pe teritoriul parohiei pe care o păstora. Sunt cunoscute titlurile a patru conferințe teologice susținute de părintele Relea la Cluj, Gaiu Mic (Timiș) și Galații Bistriței, dar din nefericire nu se mai păstrează textele acestora.

Ultimul capitol al lucrării, intitulat: Predicile Părintelui Protopop Gavril Relea cuprinde 112 cuvinte de învățătură, dovadă a intensei sale activități omiletice: 109 publicate: 9 în revista Duh și Adevăr (Timișoara), 3 în 1941, 2 în 1942, 1 în 1943, 2 în 1944 și 1 în 1946, 99 în ziarul Dacia (Timișoara): 29 în anul 1941, 38 în 1942, 30 în 1943 și 3 în 1944, 1 în revista Renașterea, în anul 1949 și 3 rămase în manuscris (păstrate în Arhiva familiei). Sunt reflecții la Evangheliile duminicilor din aproape întreg anul bisericesc, predici la praznicele împărătești și ale Maicii Domnului: Nașterea Domnului, Învierea Domnului, Înălțarea Domnului, Pogorârea Sf. Duh, Schimbarea la Față, Înălțarea Sf. Cruci și Nașterea Maicii Domnului, precum și panegirice la Sf. Ioan Botezătorul și Sf. Ierarh Nicolae. Dintre teme teologice abordate reținem: realitatea Întrupării și a Învierii Mântuitorului, lucrarea mântuitoare a Sfântului Duh în lume, importanța Bisericii, rolul Născătoarei de Dumnezeu în iconomia mântuirii, cultivarea virtuților: credință, nădejde și dragoste, practicarea rugăciunii, a postului și a milosteniei, necesitatea smereniei și a pocăinței, dar și tema suferinței și a războiului.

Așa cum foarte bine afirmă autorul: „predicile alcătuite de către Părintele

Gavril Relea, majoritatea în perioada regimului hortyst, sunt o mărturie vie a misiunii pastorale pe care dânsul a desfășurat-o în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, ca preot refugiat, valoare lor constă în vechimea, autenticitatea și mesajul duhovnicesc transmis credincioșilor români aflați în perioada celui de-al Doilea Război Mondial. Credem că multe suflete îndurerate s-au folosit atunci de ele și și-au găsit alinare, sens și sprijin moral” (137).

Concluziile ample, bine încheiate, rezumă în mod firesc observațiile consemnate în capitole.

În Anexe regăsim 31 de documente de mare valoare dintre care enumerăm: carnet de cursuri de la Academia Teologică din Cluj, certificat de hirotonie, decizii, copia sentinței de condamnare la închisoare, fișa matricolă penală, copia carnetului de muncă.

Bibliografia este foarte bogată conținând 309 de titluri: izvoare inedite, ediții ale Sfintei Scripturi, dicționare și enciclopedii, lucrări de referință, studii și articole. Notele și explicații subsidiare sunt bogate și numeroase (403).

Ultima secțiune a cărții conține 14 fotografii din Arhiva familiei Relea, surprinzându-l pe părintele Gavril în diferite etape ale vieții.

Suntem în fața unei monografii temeinice, realizată cu minuțiozitate, expunând cu mare exactitate amănunte numeroase și interesante, rezultatul unei munci asidue, demonstrând capacitatea de analiză și sinteză a autorului, precum și buna cunoaștere și valorificare a izvoarelor editate și inedite.